

УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ (З ІСТОРІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДНОСТІ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ В ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ)

Безперечно, сталий розвиток суспільства залежить від рівня підготовки вчителя. Компетентний учитель, професіонал своєї справи, освічений, толерантний, тактовний, вихований, культурний, захопливий є ідеалом, якого наслідують діти. Сьогодні Україна знаходиться на етапі кардинального реформування системи загальної середньої освіти. Нова українська школа, за якою навчаються учні вже чотирьох перших класів, з наступного навчального року прийде в п'ять класи. Реалізація нової освітньої парадигми має забезпечити цікаве освітнє середовище й підготовку конкурентоздатного випускника. Єдність теорії й практики в підготовці здобувачів вищої освіти вважаємо одним із провідних принципів влаштування освітнього процесу в навчальних закладах різних типів. Як зазначає Н. Андрійчук, у 1860 р. прийнято «Проект вчительської семінарії», відповідно до якого готували майбутніх наставників за яким здійснювали діяльність у всіх учительських семінаріях та вчительських школах середини ХІХ – початку ХХ ст. [1, с. 3]. Розглянемо деякі цікаві факти становлення й розвитку закладів з підготовки учителів протягом зазначеного періоду.

У 40-х роках ХІХ ст. при Київському університеті св. Володимира заснували педагогічний і медичний інститути. Педагогічний готував не менше 20 казеннокоштных студентів, у 1838 р. прийнято 21 особу [2]. У 1850 р. в університеті з'явилася кафедра педагогіки [5], після чого відмінено всі заняття студентів у педагогічному інституті. У 1858 р. при університеті засновано педагогічну семінарію [7], її проект розроблено для підготовки вчителів переважно гімназій і частково дворянських повітових училищ. У 1862 р. в університеті відкрито педагогічну школу для підготовки народних учителів [6]. Така інтенсивна діяльність університету в напрямку створення педагогічних установ мала ліквідувати проблему нестачі вчителів, сприяла ґрунтовній підготовці майбутніх наставників.

У 60-их рр ХІХ ст. у Харківському імператорському університеті виникли проблеми з викладанням педагогіки, оскільки, за вимогою Міністерства народної освіти, її мав читати професор філософії, якого на той час не було.

Дещо пізніше реформували не лише університети, а й учительські інститути. Одну з законодавчих ініціатив знаходимо в архівному документі 1913 р. [3]. У проекті наголошується на тому, що на початку ХХ ст. зростає потреба в підготовлених учителях, які мають відповідати своєму основному призначенню – вихованню молоді, успіх школи залежить від особистості вчителя. Учителів почали готувати в 1872 р., і за 40 років виникла потреба в реформуванні вчительських інститутів, щоб навчальні плани й програми відповідали сучасному стану розвитку суспільства. Інститути самостійно почали змінювати програми підготовки вчителів, і тому спостерігаємо різний характер їхнього функціонування. Вигравали ті НЗ, яким попечителі відповідних навчальних округів сприяли при впровадженні змін до програм підготовки вчителів. Виникла потреба в новому статуті для цих закладів. Залучення нових кадрів не розв'яже наявну проблему, як сталося з середньою школою, необхідна всебічна реформа цих НЗ. Пропоновані зміни: 1) продовження навчального курсу до 4 років; 2) поділ 3 і 4 класів на три відділення: літературно-історичне, фізико-математичне й природничо-історичне; 3) розширення навчального курсу кожної дисципліни; 4) включення до курсу педагогіки більше психології, логіки й історії педагогічних вчень; 5) введення нових дисциплін: законодавства, гігієни й однієї з нових мов; 6) надання випускникам прав, що дають

середні НЗ, а також вільного доступу до університету й інших ЗВО з додатковим іспитом з тієї дисципліни, яку вимагають при вступі на відповідний факультет; 7) покращення матеріального й правового становища педагогічного персоналу інститутів; 8) участь міського й земського самоврядування в житті й діяльності вчительських інститутів [3]. У проєкті описано права й переваги вчительських інститутів: мати печатку із зображенням державного герба й відповідним написом; користуватися пільгами на рівні з гімназіями МНО під час сплати податків, випускати з-за кордону навчальні посібники й книги, пересилати поштою документи й посилки; учні й учениці, які успішно закінчили навчання у вчительських інститутах, отримують відповідні свідоцтва на звання вчителя вищого початкового училища й інших відповідних НЗ і перших 4 класів середньої школи тощо.

Після оприлюдненого проєкту реформування вчительських інститутів Державна Дума заборонила їхнім випускникам вступ до університетів з метою подальшого навчання (хоча в 1904 р. відповідними правилами вихованець учительського інституту мав право вступати до ВНЗ [4]). У зв'язку з цим начальникам губернських жандармських управлінь й охоронних відділень міст, де знаходяться вчительські інститути, було направлено циркуляр від Департаменту поліції з інформацією про те, що у вихованців Московського вчительського інституту виникла ідея вплинути на громадську думку й добитися того, щоб випускників допустили на навчання в університети. Було організовано так зване "Бюро", яке звернулося до всіх учительських інститутів з запрошенням узяти участь у протесті (спочатку в пресі, зокрема, у "Русских ведомостях"; якщо ж цей захід не допоможе, то організувати загальний страйк). Поліція просить направити агентів, щоб з'ясувати настрої вихованців учительських інститутів [10]. Так, 21 серпня 1913 р. встановлено спостереження за вихованцями учительських інститутів Полтавської губернії [9].

1 липня 1914 р. засновано Полтавський вчительський інститут. М. Шевчук виокремлює чинники створення цього навчального закладу: соціально-економічні (капіталістичний розвиток на межі XIX–XX ст., активне проникнення європейського капіталу в Росію, який зіткнувся із відсутністю кваліфікованих кадрів для роботи), політичні (поразка у російсько-японській війні через брак кваліфікованих кадрів, наростання революційної ситуації через незадоволеність населення відсутністю доступу до освіти), національні (піднесення національної свідомості українців) та культурні (роль Полтави як старого духовного та культурного центру Наддніпрянської України) [11, с. 90–91]. Сьогодні Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка у своїй діяльності керується чинними нормативними документами, основними ж принципами організації освітнього процесу є:

- гуманізм, демократизація системи навчання, її прозорість та забезпечення функціонування громадського контролю;
- незалежність від впливу будь-яких політичних партій, громадських та релігійних організацій;
- науковість, поєднання освітньої й наукової діяльності для забезпечення випереджувального інноваційного розвитку освіти;
- наступність та неперервність освіти, відповідність освітніх програм потребам особи та суспільства;
- мобільність освітніх програм та їхня компетентісна орієнтованість на ринок праці;
- партнерство і соціальна відповідальність учасників освітньої діяльності [8].

Список використаних джерел

1. Андрійчук Н. М. Підготовка вчителів народної школи в учительських семінаріях України (1860–1917 рр.): монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2011. 297 с.

2. Годовой отчёт университета св. Владимира за 1838 год. – 1838 р. – Державний архів міста Києва. – Ф. 16, оп. 465, спр. 46, арк. 1–174.
3. Законодательное предположение от 14 декабря 1912 г. о реформе учительских институтов. – 1912 р. – ЦДІАК України. – Ф. 707, оп. 81, спр. 72, арк. 104–126.
4. О правилах приёма бывших воспитанников учительских институтов в число студентов высших учебных заведений. – 1904 р. – ЦДІАК України. – Ф. 707, оп. 237, спр. 92, 100 арк.
5. Об открытии кафедр педагогики в Российских императорских университетах, 23 ноября 1850 г. – 1850 р. – Державний архів міста Києва. – Ф. 16, оп. 24, спр. 31, арк. 1–25.
6. Об учреждении при университетах педагогической школы для приготовления народных учителей. – 1862 р. – Державний архів міста Києва. – Ф. 16, оп. 397, спр. 121, арк. 1–3.
7. Об учреждении при университете Св. Владимира педагогической семинарии, 19 сентября 1858 г. – 1858 р. – ЦДІАК України. – Ф. 707, оп. 24, спр. 322, арк. 1–82.
8. Положення про організацію освітнього процесу у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu.pdf> (дата звернення: 15.11.2021).
9. Сообщение начальника Полтавского ГЖУ от 21 августа 1913 г. об установлении наблюдения за настроением воспитанников учительских институтов Полтавской губернии в связи с законопроектом о реформе учительских институтов и запрещением учащимся этих институтов поступать в университет. – 1913 р. – ЦДІАК України. – Ф. 326, оп. 1, спр. 65, арк. 66.
10. Циркуляр Департамента полиции, сообщающий о реформе учительских институтов и о намерении слушателей этих институтов выступить с протестом против реформы, 3 мая 1913 г. – 1913 р. – ЦДІАК України. – Ф. 276, оп. 1, спр. 447, арк. 1.
11. Шевчук М. М. Організаційно-педагогічні засади діяльності Полтавського вчительського інституту (1914–1941 рр.) : дис. ... кан-та пед. наук.: 13.00.01 / Полтавський національний педагогічний університету імені В. Г. Короленка; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2019. 264 с.

Наталія КОНОНЕЦ

**ПРИНЦИП АВТОНОМНОГО НАВЧАННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ПРИНЦИП
РЕАЛІЗАЦІЇ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ
ШКОЛИ»**

Актуальність принципу автономного навчання у контексті ресурсно-орієнтованого навчання (РОН) визначав у своїх дослідженнях ще Н. Бесвік (1977), адже глумачив РОН як студентоцентрований підхід, який забезпечить навчальну автономію, тобто самоорганізоване навчання, самопідготовку та індивідуальну систему незалежного навчання (Beswick, 1977, Kononets, Pchenko, Mokliak, 2020). Дослідження інших зарубіжних науковців (С. Едвард, Д. Літл, Р. Пембертон та ін.) дають можливість схарактеризувати цей принцип як урахування в освітньому процесі шести складників автономного навчання: 1) роль викладача, 2) роль зворотного зв'язку, 3) незалежність студента, 4) упевненість у своїх можливостях, 5) досвід вивчення дисципліни, 6) підхід до вивчення дисципліни та методики навчання.

Принцип автономного навчання як ключовий принцип реалізації РОН дисципліни «Тайм-менеджмент у професійній діяльності викладача вищої школи» полягає у тому,